

ЗАГАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛІНГВОКОГНІТИВНОГО ПІДХОДУ ДО ВИВЧЕННЯ ФАХОВИХ МОВ

Вискушенко С. А.

**кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської
філології та перекладу**

Житомирський державний університет імені Івана Франка

М. Житомир, Україна

На сучасному етапі розвитку термінознавства увагу широкого кола науковців привертає нова хвиля досліджень когнітивних аспектів терміносистем різних фахових мов. Зокрема, наголошується, що такі роботи привертають увагу науковців тим, що показують, наскільки ефективним є моделювання тих ментальних процесів, які з самого початку задають певну структуру мовним елементам відповідної системи і пояснюють «поведінку» термінологічних одиниць у мовленні, а також адекватність вибору терміна з кола одиниць, близьких за змістом, відповідно до комунікативного завдання повідомлення [6: 7]. Саме такий підхід до розуміння когнітивної лінгвістики в рамках термінознавства уможливорює вивчати закономірності формування термінів.

Актуальність дослідження обумовлена тим, що незважаючи на стійкий інтерес мовознавців до вивчення когнітивних аспектів терміносистем різних фахових мов, навряд чи можна сьогодні говорити про існування завершеної загальної лінгвокогнітивної концепції у межах сучасного термінознавства.

Грунтовний теоретичний та практичний внесок в обґрунтування ключових теоретичних засад цього напрямку, на які ми спираємося у своєму дослідженні, розкриті в роботах такі відомі вчені, як К. Я. Авербух, М. М. Володіна, О. І. Голованова, В. З. Дем'янков, Л. В. Івіна,

В. М. Лейчик, Л. О. Манерко, С. Л. Мішланова, В. Ф. Новодранова та багатьох інших мовознавців. На думку цих дослідників, одним із пріоритетних завдань у рамках означеної концепції є аналіз фахових мов з метою розуміння загальних когнітивних механізмів. Особлива увага приділяється інтелектуальним передумовам при вживанні фахових знаків у фахових текстах. Відповідно до лінгвокогнітивної концепції в центрі уваги виступають продуцент і реципієнт фахової комунікації. Основний акцент робиться на виявленні характерних рис відображення сприйняття фахівцем оточуючого світу в мовних одиницях фахової мови.

Зацікавленість когнітивним напрямом пояснюється ще й тим, що активізувався інтерес до динамічних аспектів мови, відбувся перехід до антропоцентричної лінгвістики, яка вивчає мову невідривно від людини, її свідомості, мислення, діяльності [3: 94]. Як досить слушно зазначає В. Ф. Новодранова, «когнітивні аспекти дослідження, які характерні для сучасної лінгвістики, особливо цікаві для термінологій, де за кожним терміном стоїть чітка, точна структура знання» [4: 13]. Отже, термін розглядається як особлива когнітивно-інформаційна структура, в якій зосереджується репрезентоване в певній мовній формі фахове знання, яке акумулювалося протягом усього існування носіїв означеного колективного знання і слугує для оптимізації комунікації та пізнавальної діяльності [1: 30], тобто термін сам стає інструментом пізнання, закріплюючи отриману інформацію у своєму змісті. Він дає можливість узагальнювати і примножувати наукову інформацію, передаючи її наступним поколінням [5: 68-69]. Таким чином, підкреслюється, що термін несе основне навантаження в процесі передачі та є представником концепту в мові й засобом осмислення особливостей відповідного концепту, встановлення його зв'язків, передачі й адекватного сприйняття інформації [1; 3; 5]. З огляду на вищезазначене, можна дійти висновку, що термін у межах

сучасного когнітивного напрямку термінознавства розглядається не тільки як знак, який несе певну інформацію про конкретне значення, явище, процес, він спирається на сукупність знання і досвіду, накопиченого людством. Терміном вважають мовну одиницю, яка склалася на основі професійного досвіду в результаті процесу концептуалізації фахового знання. Вважається, що термінологія будь-якої фахової мови є об'єктивним результатом діяльності фахівців певної галузі знання чи професійної діяльності, тобто виступає продуктом професійної когніції та інструментом фахової комунікації представників відповідного фаху. Фахова мова розглядається в якості системи лінгвістичних засобів, що репрезентує структури знань, які склались у певний період розвитку науки й демонструють досягнутий особливий рівень розвитку відповідної предметної галузі знань, що є важливою для соціуму та забезпечує його власний розвиток і прогрес [2; 4; 5].

Отже, прихильники цієї концепції розглядають термін як явище, у якому реалізуються механізми пізнання певної галузі знання чи діяльності та в якому представлені структури фахового знання, які, у свою чергу, виступають поштовхом до осмислення професійного простору та сприяють збалансованій організації діяльності фахівців. У руслі зазначеного підходу термін характеризується в його дії. Окрім того, стверджується, що учасники професійного спілкування застосовують як мовні та фахові наукові знання, так і індивідуально-особистісний досвід (фонові знання), а це, у свою чергу, уможлиблює дослідити семантику терміна, його використання в дискурсі та взаємозв'язок з людською діяльністю.

Література:

1. Володина М. Н. Когнитивно-информационная природа термина (на материале терминологии средств массовой информации) / М. Н. Володина. – М. : МГУ, 2000. – 128 с.

2. Голованова Е. И. Базовые когнитивные понятия и развитие терминоведения / Е. И. Голованова // История и филология : сб. науч. статей. – Ижевск : Изд-во Удмуртского университета, 2010. – Вып. 2. – С. 85-91.
3. Мишланова С. Л. Терминоведение XXI века : история, направление, перспективы / С. Л. Мишланова // Филологические науки : сб. науч. трудов. – Москва : ООО “Филологические науки”, 2003. – № 2. – С. 94-101.
4. Новодранова В. Ф. Когнитивные аспекты терминологии / В. Ф. Новодранова // Когнитивная лингвистика : современное состояние и перспективы развития : сб. науч. трудов. – Тамбов : Изд-во ТГУ им. Г. Р. Державина, 1998. – Ч. 1. – С. 13.
5. Новодранова В. Ф. Когнитивные науки и терминология / В. Ф. Новодранова // Научно-техническая терминология : науч.-техн. реф. сб. – Москва : ВНИИКИ, 2006. – Вып. 2. – С. 68-69.
6. Туманова И. Л. Концептуальная структура терминосистемы современного английского языка земельного права : дис. на получение ученой степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 / И. Л. Туманова. – Москва, 2003. – 315 с.